

Friedrich Robert Faehlmannin syntymästä 200 vuotta

Vuoden 1998 viimeisenä päivänä tuli kuluneeksi 200 vuotta lääkärin, kirjailijan, tiede- ja kielimiehen, Tarton yliopiston opettajan, Viron kansallisen kulttuurin suurmiehen F. R. Faehlmannin syntymästä.

Faehlmannin isä oli Aon kartanon pehtori Koerun pitäjässä Keski-Virossa, joten ilmeisesti hänen isoisänsäkään ei enää ollut maaorja. Äitinsä kuoltua Faehlmann sai kartanonherra von Patkulilta luvan käydä leikkimässä kartanon tyttären kanssa ja opiskella saman kotiopettajan johdolla. Tältä ajalta ovat peräisin Faehlmannin erinomaiset saksan kielen taidot.

Vuonna 1809 Faehlmann kävi Rakveren alkeiskoulua ja pari kuukautta myöhemmin jo Rakveren maakuntakoulua, jossa hän oli ahkera ja lahjakas oppilas. Koulutuntien jälkeen Faehlmann ahmi kirjoja, tutki kasveja ja mietiskeli historiaa Rakveren linnan raunioissa. Vuonna 1814 Faehlmann aloitti jo Tarton lukion, jossa siihen aikaan oli vain muutama virolainen. Lukioaikoinaan Faehlmann oli jo päättänyt ryhtyä opiskelemaan lääkäriksi, ja hän oli hyvin kiinnostunut lääketieteellisestä kirjallisuudesta. Samalla hän harrasti myös antiikin kirjallisuutta (ennen kaikkea Horatiusta) ja uusinta saksalaista kirjallisuutta – Goetheä, Schilleriä, Klopstockia jne. Lukioaikoinaan hän hankki monipuoliset ja laajat tiedot monelta alalta.

Ylioppilaaksi Faehlmann kirjoitti vähän ennen joulua 1817. Lääketieteen tohtoriksi hän väitteli vuonna 1827. Hänen väitöskirjansa käsitteli sydäntauteja ja tulehduksia, ja hän on yksi sydäntautien tutkimuksen uranuurtajia Tarton yliopistossa.

Lääkärinuransa hän aloitti jo ennen tohtorintutkintoa, vuonna 1824. Opiskeluaikoinaan hän tunsikin kiinnostusta myös sisätauteihin, ja hän tuli nopeasti tunnetuksi hyvänä lääkärimiehenä. Yliopistossa hän kuunteli myös klassisen filologian, kirjallisuuden ja estetiikan luentoja. Näin hänen sivistyspohjansa laajeni ja monipuolistui.

Yliopiston kesälomien aikana Faehlmann oleskeli kotipaikkakunnallaan kansan parissa. Häntä kiinnostivat kansan tavat, tarinat, kieli ja kielen rakenne. Siihen aikaan hän ei vielä harrastanut viron kieltä ja kansanperinnettä kovinkaan määrätietoisesti. Tärkein vaikuttaja oli pastori O. W. Masingin sanomalehti *Ma-rahwa Näddala-Leht* sekä Pärnun papin J. H. Rosenplänterin albumit *Beiträge zur genauern Kenntniss der ehstnischen Sprache* (1813–1832), missä käsiteltiin kielikysymysten lisäksi kansanrunoutta, vironkielistä kirjallisuutta ym.

Vuoden 1826 tuli Fr. R. Kreutzwald opiskelemaan lääketiedettä, ja pian hänkin löysi tiensä Faehlmannin ystäväpiiriin, jossa olivat jo aikaisemmin Johann Jakob Nocks ja Dietrich Heinrich Jürgenson. Miehet tunsivat kiinnostusta viron kieltä ja kulttuuria kohtaan, ja tästä ystäväpiiristä alkoi heidän tietoinen toimintansa virolaisuuden puolesta.

Tohtorin tutkintonsa jälkeen Faehlmann toimi edelleen lääkärinä Tartossa, ja hänellä oli runsaasti potilaita sekä virolaisten että baltiansaksalaisten joukossa. Hänen hoitomenetelmänsä, neuvonsa ja lääkkeensä olivat tehokkaita. Samalla hän sairasti itse – tuberkuloosia. Se oli Faehlmannin perheessä tuttu tauti. Siihen kuolivat hänen äitinsä ja veljensä ja yksi Faehlmannin pojistakin. Sairaudestaan huolimatta Faehlmann otti jatkuvasti uusia tehtäviä. Hänen työtaakkansa kasvoi jatkuvasti.

Laajan lääkäripraktiikkansa ohella Faehlmann toimi aktiivisesti kielen ja kulttuurin alalla. Vuonna 1833 hän kysyi Kreutzwaldilta kirjeessään, miksi tämä ei vielä ollut julkaissut keräämiään kansanrunoja. Faehlmannin mielestä kansan-

runot olivat runollisen merkityksensä lisäksi tärkeitä myös viron kielen kannalta. Kirjeessä hän kertoo, että hänellä on suunnitelmissaan artikkeli runokielen erikoisuuksista. Tästä artikkelista meillä ei valitettavasti ole tarkempaa tietoa. Samalla hän tulee kuitenkin osoittaneeksi, että hän hellii mielessään erästä erityistä ideaa. Puheena on myös Kalevipoeg, mutta siitä hän ei ole ehtinyt vielä kirjoittaa riviäkään. Faehlmannin kirjeistä käy ilmi, että lääkärintoimen ohella hänen harrastustensa yhteinen nimittäjä on *Viro*.

Tästä alkoi kehittyä myös hänen rakas ideansa. Faehlmann oli jo varhain aatteiltaan valistushenkinen, ja hänen kansallinen omanarvontuntonsa oli hyvin kehittynyt. Hän kiinnitti huomiota siihen, että enemmän koulusivistystä saaneiden virolaisten kohtalo oli saksalaistuminen, sulautuminen saksalaisten kulttuuriin.

Õpetatud Eesti Selts

1830-luvun puolivälissä Tarton sivistyneistön keskuudessa muodostui pieni keskusteluryhmä. Kerran kuukaudessa keskusteltiin jonkun jäsenen kotona tieteen ongelmista, mutta myös viron kielen, historian ja yleensäkin kulttuurin kysymyksistä, tunnettiin erityistä mielenkiintoa historiaa kohtaan ja keskusteltiin sekä nykyoloista että tulevaisuudesta. Vaikutteita oli luultavasti saatu vuonna 1831 perustetusta Suomalaisen Kirjallisuuden Seurasta.

Vuoden 1837 kesällä tämä seurapiiri oli koolla yliopiston piirustuksenopettajan Carl August Senffin puutarhassa. Siellä päätettiin perustaa erityinen tieteellinen seura Tarton yliopiston piiriin.

Tammikuun 18. päivänä 1838 oli uuden seuran ensimmäinen kokous. Syntyi Gelehrte Estnische Gesellschaft (ÖES = Õpetatud Eesti Selts, Viron oppineiden seura).

Seuran ensimmäinen puheenjohtaja oli pastori Carl Gehewe, jonka asunnossa avajaiskokous oli pidetty. Sihteeriksi

valittiin Dietrich Heinrich Jürgenson. Jälkimmäinen oli Tarton opettajaseminaarin johtaja. Vuodesta 1837 hän toimi myös Tarton yliopiston viron kielen lehtorina. Jürgenson oli Faehlmannin lähimpiä ystäviä. Hän perusti seuran kirjaston, aloitti vironkielisten painotuotteiden luettelon ja suuren viro-saksa-sanakirjan kokoamisen ja käynnisti yhdessä Faehlmannin kanssa seuran toimitteiden julkaisemisen. Vuonna 1841 Jürgenson piti seurassa esitelmän Viron kirjallisuudesta. Tämä *Kurze Geschichte der ehstnischen Literatur* julkaistiin ŌES:n toimitteissa 1844, Jürgensonin kuoleman jälkeen. Se oli suppea, mutta sisälsi siitä huolimatta oleellisia kysymyksiä ja tietoja. Se oli pohjana myös August Ahlqvistin vuonna 1856 SKS:n Suomi-sarjassa ilmestyneelle kirjoitukselle *Viron nykyisemmästä kirjallisuudesta*.

Faehlmannin aloitteesta ŌES pyrki määrätietoisesti edistämään viron kielen, kirjallisuuden, kansanrunouden, historian ja muiden virolaiseen kulttuuripiiriin kuuluvien teemojen tutkimusta. Vuonna 1839 Faehlmann esitelmöi seuran kokouksessa otsikolla *Die Sagen*. Se oli Viron kansalliseepoksen ensimmäinen hahmotelma. Faehlmann kertoi kansantaruihin perustuen muinaisesta sankarista Kalevinpojasta ja esitti ajatuksen luoda tämän aineiston pohjalta kansalliseepos. Niin kuin monet muutkin romanttisia vaikutteita saaneet Faehlmann uskoi, että juuri eepos kuvastaa parhaiten koko kansakunnan hengenlaatua. Faehlmannin esitelmässä kaikki hänen tuntemansa tarinat oli yhdistetty kokonaisuudeksi ja henkilöt luonnosteltu. Pohjana hän käytti Kalevipoeg-nimisestä jättiläisestä kerrottuja tarinoita. On ilmeistä, että häneen oli vaikuttanut myös Kalevala, jonka ensimmäinen laitos oli ilmestynyt 1835.

Faehlmannin aikatauluun eepos ei kuitenkaan tuohon aikaan vielä mahtunut. Hänen papereistaan on löytynyt vain pari runokatkelmää, joista tunnetumpi on *Leih mir deine Harfe, Wainemoinen!*. Eepoksen perusidean otti omakseen hänen

ystävänsä Kreutzwald, jonka eepos Kalevipoeg julkaistiin vuosina 1857–1861.

Faehlmannin pseudomyytit

Vuonna 1840 Faehlmann julkaisi muutamia edellisen vuoden lopulla kirjoittamia tarinoita ÕES:n toimitteita -sarjan ensimmäisessä niteessä (*Emajõe sünd, Keelte keetmine, Vanemuise laul*). Myöhemmin häneltä ilmestyi vielä viisi lisää. Erittäin tunnetuksi on tullut tarina *Koit ja Hämarik* (1844), joka on ilmestynyt Suomessa nimillä *Aamunkoi ja Iltahämy* sekä *Koit ja Hämärätär*.

Faehlmannin kertomukset nojautuvat vain osittain kansanomaisiin aiheisiin. Hän on kehitellyt tarinoitaan aineistonsa pohjalta ennen muuta antiikin, mutta myös suomalaisen mytologian suuntaan. Faehlmann tunsu hyvin K. J. Petersonin saksankielisen käännöksen Christfried Gananderin teoksesta *Mythologia Fennica*, johon Peterson oli tehnyt omat lisäyksensä ja osoittanut, että oli mahdollista koota Suomen esimerkin mukainen Viron mytologia. Petersonin mukaan se olisi ollut Suomesta lainattujen ja antiikin esikuvia mukailevien jumalien ja sankareiden maailma.

Faehlmannin tarinat ovat ns. pseudomyyttejä, koska niissä mielikuvituksen osuus on niin suuri, että ne ovat enemmän kaunokirjallisuutta kuin puhdasta kansanperinnettä. Niissä esiintyvät pseudomyyttiset hahmot (Vanemuine ym.) levisivät nopeasti kansalliseen kaunokirjallisuuteen. Vanemuinesta (Wäinämöinen!) muodostui kansallisen kulttuurin huomattava symboli, jolla on merkitystä nykyäänkin.

Koit ja Hämarik -tarinalla on jonkinlainen pohja kansanperinteessä. Kansa kertoo, että juhannuksen paikkeilla Koit ja Hämarik (Eha) tapaavat lyhyesti, tervehtivät toisiaan kädestä ja jatkavat kädenpuristuksen jälkeen matkaansa. Faehlmannin mukaan Koit ja Hämarik olivat isoisän (jumalan) luotet-

tavia, ikuisesti nuoria palvelijoita, joiden kaunis ja ylevä rakkaus kestää ajasta aikaan.

Hyvällä tyylillä kirjoitettu runollinen rakkaustarina herätti laajaa huomiota, ja sitä pidettiin maailmassa pitkän aikaa hyvänä esimerkkinä virolaisesta kansanrunoudesta. Suomessa se levisi ja tuli tutuksi nopeasti lukemistojen ja August Ahlqvistin Viron kirjallisuuden historian (1855) kautta. Kertomus on jättänyt jälkiä myös Z. Topeliuksen ja Aleksis Kiven tuotantoon. Viljo Tarkiaisen mukaan on Aleksis Kiven runoissa kolme siihen liittyvää runonsäettä: "siel suutelee ehtoo ja koi" ja "Ja punehdun kuin kaino Ämarik / kun suutelepi händä aamun koi".

Kirjoituksia kalenterissa

Faehlmannin aloitteesta Viron oppineiden seura ryhtyi julkaisemaan vironkielistä kalenteria *Tartu ja Võrro-ma rahva kalender*. Tämä kansanvalistuksellinen kalenteri julkaisi Faehlmannin kirjoituksia. Vuoden 1842 kalenterissa oli Faehlmannin kertomus *Tühi jutt, tühi lori, tühi asi, tühi kõik* (Tyhjää puhetta ja irvailua), jossa käsiteltiin pakinamaiseen tyyliin monia Viron talonpoikaisväestöä koskevia ajankohtaisia yhteiskunnallisia kysymyksiä (työorjuus, kartanonherrojen mieli-valta, markkinamahdollisuudet, maastamuutto ym.). Ilmeisesti Faehlmann suunnitteli jatkaa samaan suuntaan vielä seuraavissakin kalentereissa, mutta sensuurin vuoksi siihen ei ollut enää mahdollisuuksia.

Faehlmann julkaisi vielä pari muuta pilajuttua kalenterissa. Tunnetumpi niistä on *Kalendritegija kimbus* (1846), missä päähenkilöitä ovat kalenterin sääennusteen arvostelijat: toisten mielestä sen pitäisi olla enemmän, toisten mielestä taas vähemmän jumalansanaa.

Myös Faehlmannin runot on kirjoitettu kalenteria varten, mutta samalla hän on halunnut näyttää, että viron kieli on rikas ja ilmaisukykyinen ja taivutettavissa myös klassisiin

runomittoihin. Hänen runoillaan on samalla ennen kaikkea syvä, filosofinen sisältö.

Üks kui mõnigi teine

Ükskord oli üks mees. Ta sündis, kosi ja suri.

Enam ma temast ei tea. Aga see oli üks mees!¹

Tämä aforismiruno on vaativa distikon (heksametrin ja pentametrin muodostama säepari).

Vuonna 1840 Faehlmann puhui ÕES:n kokouksessa viron prosodisista ominaisuuksista ja esitti puheensa yhteydessä jälleen distikonin (vuoden 1846 kalenterissa *Piibo jutt*). Sen on vuoropuhelun muotoon puettu omaelämäkerrallinen filosofinen runo elämän nopeasta juoksusta ja siitä, miten kaikki – rakkaus, ystävät, onni jne. – katoavat kuin tupakansavu.

Viron lehtorina

Vuonna 1841 kuoli Viron oppineiden seuran sihteeri D. H. Jürgenson, vuotta myöhemmin seuran puheenjohtaja A. F. Hueck. Faehlmann valittiin seuran puheenjohtajaksi ja Jürgensonin jälkeen myös Tarton yliopiston viron kielen lehtoriksi. Sen lisäksi Faehlmann oli Tarton yliopiston neuvoston kehotuksesta vuosina 1843–1845 farmasian lehtori.

Ensimmäisellä viron luennollaan Faehlmann selitti historian merkitystä viron kielen kehitykselle. Hän kertoi, että 1200-luvulla alkoi virolaisten orjuuden aika ja että oma kieli jätettiin heille orjan tunnusmerkiksi. Faehlmann osoitti luennolla, että viron kielen oppiminen ei kansankielen ja kirjakielen

¹Muuan kuin monikin muu

Olipa muuan mies. Hän syntyi, kosi ja kuoli.

En tiedä tarkemmin. Hän oli muuan mies!

(Suom. Leena Huima)

välisten erojen vuoksi ole helppo tehtävä ja että viron kieltä ei ole riittävästi tutkittu. Siten ei tunneta myöskään kielen todellisia mahdollisuuksia eikä rikkauksia. Luennoillaan hän näytti, että viron kieli on kaikesta huolimatta joustava ja kehityskykyinen.

Viron lehtorina hän otti tehtäväkseen tutkia viron kieliopin keskeisiä kysymyksiä: astevaihtelua, sanojen taivutusta, taivutustyyppejä jne.

Faehlmannin artikkeli *Ueber die Flexion des Wortstammes in der estnischen Sprache* (ÖES:n toimitteissa 1843) on käytännöllisesti katsoen ensimmäinen, missä käsitellään näin perusteellisesti viron astevaihtelun ongelmia. Faehlmann lähti vartalon vahvasta asteesta ja esitti yleiskatsauksen astevaihteluilmiöistä. Samana vuonna (1843) Kuusalun pastori Ed. Ahrens julkaisi oman kieliopin, jossa hän astevaihtelun osalta on lähellä Faehlmannia. Hänen lähtökohtanaan ovat kuitenkin nominatiivin ja genetiivin suhteet. Artikkelissa *Ueber die Declination der estnischen Nomina* (1843, ÖES:n toimitteissa 1846) Faehlmann on kyllä ottanut saksan kieliopinkin huomioon, mutta korostanut, että lähtökohtana tulee olla viron kieli yksin. Hänellä on 13 sijaa (essiivi ja terminatiivi puuttuvat) ja hän yrittää selittää myös monikon partitiivin päätteitä lähtemällä vartalovokaaleista. Faehlmannin mukaan viron kielessä on viisi nominien taivutustyyppiä. Vuonna 1842 Faehlmann oli yrittänyt ryhmittää verbejä (*Versuch die estnischen Verba in Conjugationen zu ordnen*). Vartalovokaalista lähtemällä hän päätyi neljään verbintaivutustyyppiin. Faehlmannin taivutustyyppijärjestelmät olivat tuolloin uusia, ja niillä oli vaikutusta myöhemminkin. Hän ei kuitenkaan ottanut huomioon kaikkea (esim. vartalon tavujen lukumäärää, astevaihtelua ym.), ja siitä syntyi ongelmia.

Keskustelua kirjoitustavasta

Vuonna 1843 Faehlmann esitti Viron oppineiden seuran ko-

kouksessa ehdotuksia viron ortografian korjaamiseksi (*Ueber estnische Orthographie*, julkaistiin seuran toimituksissa vasta 1852). Peruskysymyksenä oli ns. suomalainen kirjoitustapa.

J. H. Rosenplänter oli jo vuonna 1814 *Beiträgessä* korostanut, että suomen kielen avulla voi lähemmin tehdä tuttavuutta viron kielen sääntöjen kanssa. Vuonna 1822 ilmestyi *Beiträgessä* myös suomalaisen A. I. Arwidssonin ehdotus ottaa suomalainen kirjoitustapa käyttöön Virossa. O. W. Masingin mielestä pohjois-viron kieli (murre) sopi pohjaksi yhteiselle viron kirjakielelle. Masingiin nojautui Faehlmannkin. Hän oli kotoisin Keski-Virosta Järvamaalta ja lähti näin suoraan keskimurteista. Vaikka Faehlmann onkin uuden kirjoitustavan tienraivaaja, hän oli itse tuohon aikaan vielä kovasti kiinni vanhassa ja epäili, sopiiko uusi tapa. Kalenterin lukijat olivat sitä paitsi vanhan puolella.

Ed. Ahrensin mielestä viron kielioppia ei voi tutkia tuntematta suomen kielioppia. Hän esitti ns. suomalaisen kirjoitustavan säännöt, joihin kuuluivat pitkän vokaalin kirjoittaminen kahdella ja lyhyen yhdellä vokaalimerkillä. Ed. Ahrens toisti näin Arwidssonin ajatuksen. Uusi järjestelmä ei ollut Ahrensillakaan vielä kaikessa johdonmukainen, eikä Faehlmann ollutkaan Ahrensin kanssa samaa mieltä.

Lönnrot Virossa

Vuonna 1844 oleskeli Virossa Elias Lönnrot. Se oli hänen yhdestoista ja samalla viimeinen matkansa. Hän matkusti juhannuksena 1844 laivassa Helsingistä Tallinnaan ja palasi taas Helsinkiin Pietarin kautta tammikuun lopulla 1845.

Tallinnasta Elias Lönnrot matkusti heti Kuusaluun Ed. Ahrensin luo. Lönnrot oli tutustunut Ed. Ahrensin kielioppiin ja kiinnostunut siitä. Valitettavasti heidän tapaamisensa jäi lyhyeksi kohteliaisuuskäynniksi, koska Ahrensin piti kiirehtiä pappeinkokoukseen Tallinnaan. Mistä tapaamisen aikana puhuttiin, emme tiedä.

Lönnrot matkusti (tarkemmin: käveli!) Koerun kautta Tarttoon, mistä hän myöhemmin kävi vielä Etelä-Virossa.

Elias Lönnrotin Viron matkan yksityiskohdat käyvät ilmi hänen mukanaan olleesta kalenterista, johon hän on liimailut vielä lisälehtiäkin. Tämän almanakan löysi SKS:n arkistosta Keel ja Kirjandus -lehden osastotoimittaja Heldur Niit vuonna 1985. Näin avautui mahdollisuus saada Lönnrotin matkasta lähempää tietoa. Vähän yllättävää oli, että suomalaiset tukijat (Väinö Kaukonen, Matti Kuusi ym.) eivät olleet tätä kalenteria huomanneet tai ottaneet huomioon.

Elias Lönnrotin kalenteri on kuin raportti hänen vaelluksestaan virolaisalueilla; samalla se on myös tarkka ajankuvaus tuolloisesta Virosta.

Tartossa Lönnrot tutustui lähemmin juuri Faehlmanniin ja sai häneltä tehokasta viron kielen opetusta. Faehlmann vei Lönnrotin ÕES:n kokouksiin, ja Lönnrotista tuli seuran kunniajäsen. Vapaa seurustelu seurassa miellytti Lönnrotia ja kirjeissään suomalaisille ystävilleen hän korosti, että ÕES:ssa oli erittäin sisällökäs työskentelytapa. Muutoin Lönnrot totesi tarttolaisen elämäntyylin niukemmaksi kuin suomalaisen: kahvia jatkettiin sikurilla, kunnon ateriala oli vain kerran päivässä jne.

Faehlmannin kanssa tuli puheeksi myös ortografiauudistus. Faehlmannilla oli oma näkemyksensä, mutta Lönnrot antoi tukea Ahrensin ajatuksille. Lönnrot oli ÕES:ssa kertonut "etwas über die finnische Orthographie", ja uudesta kirjoitustavasta kiinnostui nyt seuran perustajajäsen Carl Reinthal, jonka luona Lönnrot asuikin pari viikkoa.

Syys-lokakuussa Lönnrot kävi sitten Etelä-Virossa, Tartosta alkaen kierroksella Kambja – Prangli – Saverna – Kanepi – Karula – Sangaste – Rõuge – Võru – Tartto. Matka kesti seitsemän viikkoa (suunnitelmassa oli selviytyä kahdessa). Kartanoissa Lönnrot ei halunnut käydä. Hän vieraili pappien luona, joista monet (Mayer, Hollmann, Reinthal) olivat

lisäksi Viron oppineiden seuran perustajajäseniä. Lönnrotilla oli taskussaan myös Faehlmannin suosituskirje (16.8.1844), jossa Faehlmann sanoo, että tohtori E. Lönnrot Suomesta on Liivinmaalla oppiakseen tuntemaan viron kieltä ja että hän (Faehlmann) pyytää kunnioittavasti kaikkia ystäviään, erityisesti herroja pappeja, avustamaan häntä kaikin mahdollisin tavoin. F. R. Kreutzwaldille Võruun Faehlmann kirjoitti erikseen Lönnrotin tulosta ja pyysi, että "kun hän nyt sinne tulee, niin ota hänet ystävällisesti vastaan".

Lokakuun 6. päivänä Lönnrot vierailikin Võrussa Kreutzwaldin luona. Mutta tämä tapaaminen jäi kovin lyhyeksi ja ilmeisen kylmäksi. Se käy ilmi myös Kreutzwaldin kirjeestä Faehlmannille: yksi lapsi oli sairas, rouvankin terveys oli horjunut, köyhän miehen mahdollisuudet ym. Ilmeisesti oli kuitenkin Kreutzwaldin saksalaisvaimo taas kerran vastustanut virolaisaatteita ja loukannut tylyllä käyttäytymisellään Lönnrotia, niin ettei tämä koskaan myöhemmin vastannut edes Kreutzwaldin kirjeisiin.

Tultuaan takaisin Tarttoon Lönnrot keskittyi kopioimaan ÕES:n arkiston aineksia (sanakokoelmia). Lönnrot kiinnostui seuran vironkielisestä kalenterista, jossa oli neuvoja, opetavia artikkeleja ja kaunokirjallisuuttakin. Sellainen olisi Lönnrotin mielestä pitänyt saada Suomeenkin.

Suomalaiskontaktien aloitteentekijä

F. R. Faehlmann oli kansallismielinen, aatteiltaan valistushenkinen ja demokraattinen, mutta henkisesti poikkeuksellisen itsenäinen. Tärkeitä olivat hänen sorronvastaiset kannanotonsa. Hän oli usein uusien ideoiden liikkeellelähettäjä; eteenpäin niitä veivät hänen ystävänsä ja seuraajansa. Faehlmannin ajatuksilla on ollut jotakin sanottavaa kaikkina aikoina, myös tänä aikana.

Faehlmannin perustaman Õpetatud Eesti Seltsin vaikutuksesta sai alkunsa viron kielen, kansanrunouden, kirjalli-

suuden, koko kulttuurin tieteellinen tutkiminen. Seura toimii nykyäänkin, vaikka se neuvostoaikana olikin lakkautettuna. Se on löytämässä paikkansa nyky-Viron tiede-elämässä.

Aikana, jolloin koulusivistystä saaneiden virolaisten tavallisena kohtalona oli saksalaistua, Faehlmann pystyi levittämään juuri kansallisia mielipiteitä. Hän innosti toimimaan Viron ja sen kansan hyväksi.

F. R. Faehlmann oli tunnustettu lääkäri, mutta myös kieli- mies, Kalevipoeg-sankaritarinoiden yhdistäjä ja kansalliseeposluonnoksen ensimmäinen tekijä. Faehlmannin myytit ja niissä esiintyvät pseudomytologiset hahmot juurruttivat virolaisen mytologian peruspiirteet laajemminkin yleiseen tietoisuuteen, ja taideteoksina myytit tulivat tutuiksi ulkomaita myöten.

Faehlmannin ja ÕES:n aloitteesta saivat alkunsa monipuoliset virolaisten ja suomalaisten kontaktit. Viron heräämisen aikakaudella ne laajenivat nopeasti laulujuhlissa ja muualla, ja Lydia Koidula käytti jo kielikuvaa *Suomen silta*.

Friedrich Robert Faehlmann oli Viron kulttuurielämän erittäin voimakas vaikuttaja ennen 1800-luvun puoliväliä. Hänen pyrkimyksiään ja tavoitteitaan ryhtyi hänen jälkeensä toteuttamaan ennen muuta Friedrich Reinhold Kreutzwald, jonka eepos Kalevipoeg vaikutti oleellisesti Viron heräämiseen, kansallisen kirjallisuuden kehitykseen sekä perinteenkeruun ja tutkimusten suuntautumiseen.